

2 december 2020

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Levenlang ontwikkelen De stand van zaken volgens OCW En een aantal kanttekeningen van onze kant...

Inleiding

In Nederland is bij het Levenlang Leren een paar jaar geleden de aanpak omgezet in het streven naar vormen voor een Levenlang Ontwikkelen. Dat is niet zomaar gebeurd, wetende dat ontwikkelen meer is dan alleen maar leren nl. dat het gaat om het verwerven van kennis en vaardigheden alsmede het vermogen hebben om in veranderende situaties vorm te geven aan de eigen aanpak, daarin mee te gaan en deze op de best mogelijk wijze voor het eigen voordeel te gebruiken.

In de afgelopen jaren is met inzet van veel partijen en middelen gezocht naar mogelijkheden om de daarbij behorende processen in beeld te brengen, om vervolgens te gaan bezien hoe een LLO-kader vorm valt te geven. Zo'n kader moet alle betrokken sectoren omvatten, misschien ook wel door de bezien wat aan de wet- en regelgeving moet worden gedaan, met het sleutelen aan de voorschriften die daarmee te maken hebben.

Onlangs verscheen een document van de overheid waarin de stand van zaken rond het streven naar de vormgeving van LLO wordt geschetst. Dat is handig voor alle betrokkenen, om te merken wat er vooral wordt gedaan bij het 'aansturen' van de bekostigde instellingen. Uiteraard is er sprake van een overlap met veel private initiatieven, met acties die vaak heel direct op scholing zijn gericht, want er dient door de overheid altijd rekening te worden gehouden met het aan de politiek afleggen van verantwoording van de uitgaven en de budgetten. Ook de inspectie wil graag een vinger in de pap houden, wetende dat wetsvoorstellen altijd dienen te worden getoetst aan de mogelijkheden om controle uit te oefenen, hoe lastig een en ander ook te voorspellen valt.

Hieronder dus stukken uit de 'Voortgangsrapportage Leven Lang Ontwikkelen', van november. We proberen er ook nog wat kanttekeningen door te vlechten, soms voor de verduidelijking.

Inhoud

1. Wetsvoorstel NLQF
2. Experiment Leeruitkomsten
3. MKB-route in het hbo
4. Programma Hybride docenten in het Technische Beroepsonderwijs
5. Experiment vraagfinanciering
6. Experiment Flexstuderen (betalen per studiepunten)
7. Onderzoek eventuele aanpassing bekostigingssystematiek i.v.m. flexibele deelname
8. Experiment accreditatie onvolledige opleidingen
9. Experiment Educatieve Minor
10. Certificaten in het mbo

1 Wetsvoorstel NLQF

Voor het LLO is het hebben van een compleet raamwerk voor onderwijskwalificaties van belang, naast de formele raamwerken het hbo, wo, mbo en vo. De plannen om dit NLQF in te voeren liggen er al een hele tijd, maar er waren achter de schermen diverse schermutselingen te constateren, over de effecten op de formele opleidingen en de mogelijkheden om misbruik van het systeem te maken. De TK heeft vorig jaar in oktober de minister gevraagd haast te maken en het gaat er nu

naar uitzien dat het NLQF in formele zin wordt ingevoerd, met een eigen organisatie (het Nationaal Coördinatiepunt van het NLQF). De volgende uitspraken worden in de rapportage gedaan.

- Wettelijke grondslag geven aan kwalificatieniveaus NLQF en de daaraan gerelateerde EQF-niveaus; verplichte vermelding NLQF/EQF-niveau op diploma's formele kwalificaties; mogelijk maken vermelding NLQF/EQF-niveau op waarde-documenten non-formele kwalificaties; wettelijke status geven aan het Nationaal Coördinatiepunt NLQF.
- Advies Algemene Rekenkamer wordt verwerkt (oktober). Wetsvoorstel wordt in november voorgelegd aan staatssecretaris BZK i.v.m. zbo-constructie NCP NLQF. In januari 2021 wetsvoorstel naar de Ministerraad

Straks moeten dus de formele niveaus van het NQF en EQF op de diploma's terug te vinden zijn. Vervolgens wordt ingegaan op allerlei experimenten, plannen en ontwikkelingen. In de rapportage gebeurt dit op een structurele wijze, door steeds een viertal aspecten kort te noemen.

Het gaat om:

- Beoogd effect
- Stand van zaken
- Doelgroep / wie kan het aanvragen
- Budget / looptijd.

2 Experiment Leeruitkomsten

Allereerst wordt ingegaan op de experimenten in het hbo met het gebruik van leeruitkomsten in plaats van alle programma's gedetailleerd te beschrijven aan de hand van eenheden en daarbij behorende aantallen studiepunten. Het mag hierbij gaan om semesters, met 30 punten.

Beoogd effect

Is gericht op het realiseren van flexibele opleidingstrajecten hbo-deeltijd en duaal voor doelgroep (werkende) volwassenen, waarin wordt aangesloten op de kenmerken en behoeften van volwassenen en de vraag van werkgevers.

De verplichting te werken met vaststaande en vastgelegde onderwijsprogramma's is losgelaten. In plaats daarvan is sprake van outputsturing in de vorm van leeruitkomsten, waardoor ruimte bestaat opleidingstrajecten op maat in te richten.

Bij een positieve eindevaluatie van de pilot en positief advies van de NVAO zal de ruimte voor het werken met leeruitkomsten structureel worden verankerd in de WHW na afloop van de pilot in 2021. Besluit zal eind 2020 worden genomen.

Stand van zaken

Per AMvB is geregeld dat per 1 Februari 2021 aan het experiment deelnemende instellingen hun deelname kunnen uitbreiden met nieuwe deeltijdse en/of duale opleidingen. Dit is conform een toezegging aan het lid Van der Molen (CDA) in het Algemeen Overleg LLO van 11 juni 2019.

In de strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek 'Houdbaar voor de toekomst' is aangekondigd dat de kaders voor flexibilisering van dit experiment structureel worden verankerd in de wet. Een wetsvoorstel is in voorbereiding en wordt begin 2021 ingediend.

In het najaar verschijnt het advies van het accreditatieorgaan NVAO over structurele verankering. Ook de rapportage van de eindevaluatie van het experiment vindt voor het eind van 2020 plaats.

Doelgroep / Wie kan het aanvragen

(Werkende) volwassenen

Budget / looptijd

2016 tot en met 2022

Aan het experiment leeruitkomsten is de Tijdelijke stimuleringsregeling flexibel hoger onderwijs voor volwassenen gekoppeld, met een budget van € 31 miljoen

OCW haalt overigens een paar zaken door elkaar, namelijk het gebruik van pilots en het inzetten van experimenten. Er is een duidelijk verschil in status. Pilots zijn er voor om na te gaan op welke wijze iets kan worden ingevoerd, en die actie ligt eigenlijk al vast. Experimenten zijn er voor om te bezien of de actie op zich zin heeft en een bijdrage levert op een wijze die men graag ziet.

Bij experimenten moet het geheel zodanig zijn afgerond dat op basis van een monitoring en de evaluatie een besluit valt te nemen (en misschien dan ook nog wat pilots te gaan uitvoeren). Bij pilots kunnen er tussentijds al aanpassingen plaatsvinden. Een goed voorbeeld daarvan is de invoering in 2006 van pilots voor de Ad-opleiding. Die graad was vanaf het begin in de wet verankerd, maar in de periode tot en met 2018 zijn voortdurend zaken 'gekalibreerd'... met uiteindelijk de verzelfstandiging ervan in 2018.

Bij de leeruitkomsten gaat het om experimenten. OCW wil nu voortvarend aan de slag gaan en vooruitlopend om de eindrapportage alvast met de wettelijke verankering beginnen. Dat is op zich mogelijk, maar er wordt dan wel een fase overgeslagen. Wellicht kan er toch nog een pilotfase aan worden gekoppeld, zoals bij de Ad-opleidingen is gedaan.

3 Mkb-route in hbo

Het gaat om een nog niet zo bekend initiatief. Degenen die al een hele tijd meelopen in het hbo kennen deze term overigens nog van de periode waarin het duale hbo werd ingevoerd, aan het eind van de vorige eeuw, om 'groenpluk' tegen te gaan, dus vertrekken zonder diploma. Studenten konden de laatste twee leerjaren spreiden over meerdere jaren, in de combinatie van werken en leren. Met de invoering van de regelgeving dat duale opleiding gewoon vier jaren mogen duren, verdween deze vormgeving uit beeld. Nu dus hier de aanzet voor een soort herkansing.

Beoogd effect

In het mkb-actieplan is dit programma aangekondigd. Het gaat hierbij om het opzetten van werkend leren trajecten in samenwerking met VNO-NCW/ MKB-NL, die te vergelijken zijn met BBL-trajecten. De werkend leren trajecten kunnen worden uitgevoerd bij duale en/of deeltijdse hbo-opleidingen. Bedrijven, hogeschool en branchevereniging werken samen aan voor mkb relevante opleidings-trajecten voor mbo geschoolde werkenden, zij-instromers en initiële studenten (met extra aandacht voor doorstroom van studenten in mbo-bbl).

In dergelijke werkend leren trajecten is de werkplek de basis en belangrijkste leeromgeving. Daaromheen wordt het 'schoolse' leren vormgegeven.

Onderwijsinstellingen vergroten hun netwerk, wat het actueel houden van de opleidingen ten goede komt.

Studenten kunnen werkervaring opdoen in het mkb.

En tot slot kunnen werkenden door de hbo-opleiding hun arbeidsmarktpositie verbeteren.

Stand van zaken

Momenteel wordt onder leiding van een kwartiermaker het programma vormgegeven aan de hand van zeven pilots die bij diverse hogescholen (zullen) starten. Deze zijn onderdeel van het landelijk leernetwerk en samen met hen wordt toegewerkt naar een meerjarig programma om deze en andere MKB-routes in het hbo duurzaam neer te zetten. Het is de bedoeling dat op 9 december 2020 middels een (online) event het programma officieel te lanceren.

Daarnaast participeren alle pilots in een challenge om LLO zo optimaal mogelijk te integreren in de pilot, dat betekent om hun route ook aantrekkelijk te maken voor werkenden

Doelgroep / wie kan het aanvragen

Doelgroep zijn werkgevers, studenten (zowel initieel als werkenden) en hbo-instellingen.

Budget / looptijd

Vanaf 2021 kunnen hbo-instellingen gelden die worden geboden in het experiment leeruitkomsten inzetten voor een mkb-route in het hbo. Daarnaast wordt voor opschaling naar budget gezocht.

LLO challenge: € 90.000,- in 2020

Het gaat dus ook nu weer over het opzetten van duale opleidingen, samen met MKB-Nederland. Om dit allemaal een goede plek te geven, is hierbij aansluiting gezocht bij de experimenten met het gebruik van leeruitkomsten.

4 Programma Hybride docenten in het Technische Beroepsonderwijs

Er moeten meer docenten zijn die met hun voeten in zowel het onderwijs als het werkveld staan, op een structurele wijze, in plaats van te werken met alleen maar gastdocenten. Vandaar dit een jaar lopend programma.

Beoogd effect

Beoogd effect is om het hybride docentschap onder de aandacht te brengen van ondernemers, werkenden en onderwijsinstellingen, de regionale matching van hybride docenten te faciliteren en landelijke kennisdeling over hybride docenten te stimuleren. Op deze manier wordt het hybride docentschap meer een onderdeel van het HR-beleid van bedrijven en één van de manieren om je als werknemer door te ontwikkelen en kennis over te dragen.

Stand van zaken

Lopend, op de website van Techniepact is een plek gecreëerd voor actieve kennisdeling, zijn vijf pilots gestart die met het thema aan de slag zijn en wordt ingezet op regionale matching. Na afloop van het programma wordt dit duurzaam geborgd in bestaande netwerken zoals Techniepact.

Doelgroep / wie kan het aanvragen

Onderwijsinstellingen in het technisch beroepsonderwijs, mkb-bedrijven in technische sectoren en individuen die hybride docent (willen) worden.

Budget / looptijd

Loopt één jaar (2020), gaat om een subsidie van bijna € 1 miljoen.

5 Experiment vraagfinanciering

Dit betreft een experiment dat is vastgelopen. Overigens voldoet het geheel wel aan de definitie van het zijn van een experiment nl. iets gaan onderzoeken, uitproberen en dan kijken of het zich leent voor een invoering – al dan niet nog met gebruik van pilots.

Het betrof het verstrekken van vouchers, in beperkte mate, aan mensen die daarmee zouden kunnen worden overgehaald weer te gaan studeren, zonder een financiële drempel. Daarbij bleek dat de beoogde kaders niet mogelijk waren en dus ook de effecten niet zichtbaar werden resp. niet voldeden aan de verwachtingen.

Overigens kunnen de opgedane ervaringen worden gebruikt bij de komende discussies over het gaan invoeren van een 'persoonlijke leerrekening'. Dat zal niet zo simpel worden om daarvoor een goed werkend systeem te bedenken, dus het is een kwestie van afwachten¹.

Beoogd effect

Is gericht op het onderzoeken of bekostiging via vouchers vraagfinanciering voor modules van 30 ec's (studiepunten) van hbo-opleidingen (deeltijd en duaal), die besteed kunnen worden bij zowel publiek bekostigde als private instellingen, leidt tot een aantrekkelijker en flexibeler aanbod voor (werkende) volwassenen en tot meer deelname en meer hbo-gediplomeerden. De vouchers hebben een waarde van € 1.250 per 30 ec. Daarnaast ontvangt de instelling een diplomabonus voor iedere afgestudeerde.

Stand van zaken

Naar aanleiding van de tussenevaluatie is in het voorjaar van 2019 besloten de instroom in het experiment vraagfinanciering niet te verlengen. Studenten die voor september 2019 zijn ingestroomd kunnen hun opleiding vervolgen met vouchers tot en met 2024.

In de rapportage van de eindevaluatie van het experiment leeruitkomsten (eind 2020) zal ResearchNed update geven van de stand van zaken in het experiment vraagfinanciering.

Eind 2021 vindt de eindevaluatie van het experiment vraagfinanciering plaats.

Doelgroep / wie kan het aanvragen

(Werkende) volwassenen

Budget / looptijd

2016 tot en met 2024 € 32 miljoen.

¹ In de zijlijn: Het kan best zijn dat de recente verhalen over de taalinstututen aanleiding kunnen zijn om heel kritisch te kijken naar het verstrekken van budgetten aan individuen – al dan niet gekoppeld aan een systeem waarbij het geld wordt overgemaakt naar de instellingen. Waar geld te halen valt, kan altijd een situatie gaan ontstaan waarbij mensen wel worden ingeschreven maar niet het maximale effect uit de scholing kunnen, willen of mogen halen. Dat betekent dat er zeker zal worden gewerkt aan een controlesysteem om oneigenlijk gebruik te voorkomen.

Het experiment is dus afgesloten maar degenen die tot de doelgroep behoorden, kunnen er nog een aantal jaren gebruik van maken, om een studie te kunnen afronden.

6 Experiment Flexstuderen (betalen per studiepoint)

Over dit experiment is in onze stukken al meer dan voldoende geschreven, met kanttekeningen, kritische opmerkingen en handreikingen om de aanpak veel scherper en beter neer te zetten.

Ook nu weer benadrukt OCW dat het hierbij echt vooral gaat om zeer specifieke gevallen. Het uitgangspunt is dat studenten proberen binnen de nominale studieduur het diploma te gaan verwerven, maar dat er externe omstandigheden kunnen zijn om het anders aan te pakken. Dus niet stellen dat hogescholen gaan bedenken dat door het betalen per mandje studiepunten iedere student veel beter en effectiever gaat studeren.

Het mag dus geen aanbodsysteem worden met 'iedereen mag gaan flexstuderen' als de standaard-aanpak. Het moet gebaseerd zijn op een vraag van een student om bepaalde belemmeringen bij het kunnen goed besteden van de beschikbare tijd aan een studie als zodanig te kunnen opvangen, wegnemen en vervangen door een andere tijdlijn.

Het mag dus ook geen 'hobby' van hogescholen worden om zich in de markt te zetten als een instelling met oog voor studenten die te weinig geld hebben, een bijbaantje willen invullen en aldus kijken of met zo'n aanpak studievertraging kan worden voorkomen – heel paradoxaal genoeg.

Dus het betreft degenen die, zie onderstaand stukje, als student de opleiding willen combineren met mantelzorg, veel bestuurswerk, topsport en andere activiteiten. Dat is een situatie die mogelijk zou kunnen leiden tot 'eerst maar even wachten met het doen van een studie', maar die vervolgens niet mag en kan worden vereist van zo iemand, in het streven naar het behalen van een graad (want het gaat hier om bekostigd formeel onderwijs, aangezien bij private opleidingen het betalen per eenheid al usance is).

Beoogd effect

In dit experiment kunnen studenten zich inschrijven voor een deel van het nominale onderwijsprogramma en betalen zij collegegeld naar rato van het aantal studiepunten waar men voor is ingeschreven, met een opslag van maximaal 15% voor administratieve kosten.

Doel is te onderzoeken of dit leidt tot betere toegankelijkheid en studeerbaarheid, minder uitval en meer studentsucces.

Doelgroepen zijn bijvoorbeeld studenten die bestuurswerk verrichten, mantelzorg verlenen of om andere redenen niet het volledige nominale onderwijsprogramma kunnen volgen in een studiejaar.

Stand van zaken

Per AMvB is geregeld dat per 1 Februari 2021 nieuwe instellingen en opleidingen kunnen toetreden tot het experiment Flexstuderen. Het experiment was vooralsnog alleen gericht op voltijdsopleidingen, maar deelname is nu per 2021 ook mogelijk voor duale- en deeltijdsopleidingen.

Doelgroepen voor flexstuderen zijn studenten die hun studie combineren met bijv. topsport of mantelzorg, maar ook met een eigen onderneming of baan.

Aanleiding is een motie van de leden Wiersma (VVD) en Van den Hul (PvdA) tijdens OCW Begrotingsbehandeling (17-09-2019).

Bij een positieve eindevaluatie van de pilot (in 2021) zal de mogelijkheid van flexstuderen structureel worden verankerd in de wet. Dit is conform de in de strategische agenda 'Houdbaar voor de toekomst' aangekondigde invoering van flexibele deelname aan bekostigde opleidingen hoger onderwijs.

Verankerd in de WHW na afloop van het experiment in 2023.

Besluit zal eind 2021 worden genomen.

Doelgroep / wie kan het aanvragen

Studenten.

Aanvragen kan via de onderwijsinstelling.

Budget / looptijd

Experiment loopt tot en met 2023.

Net als bij de andere experimenten is de overheid van mening dat voor afloop van het experiment kan worden overgegaan tot besluitvorming. Opvallend wel is dat in samenhang daarmee al wordt besloten om het experiment uit te breiden naar alle varianten, zonder te bezien wat de samenhang is met die andere experimenten. Interessant, maar mogelijk niet zo handig.

7 Onderzoek eventuele aanpassing bekostigingssystematiek i.v.m. flexibele deelname

Dit onderzoek ligt dus in het verlengde van het vorige experiment. Maar het moet ook zonder meer in een bredere context worden gezien nl. het bekijken of er ruimte is voor het flexibiliseren van het onderwijs in z'n algemeenheid. Dus het delen van opleidingen laten doen, het spreiden van eenheden over meerdere jaren, het onderbreken van studies, het doen van brugprogramma's, het wisselen van opleiding, de overstap met een Ad naar een niet-verwante Bachelor, het inzetten van EVC, en zo zijn er nog wel wat meer opties op te schrijven.

We zijn benieuwd wat dit onderzoek gaat opleveren. Uiteraard worden diverse vingers aan de polsen van de overheid gehouden.

Beoogd effect

In de strategische agenda 'Houdbaar voor de toekomst' is aangekondigd dat flexibele deelname aan ho-opleidingen structureel mogelijk wordt gemaakt. In dit onderzoek wordt onderzocht of het wenselijk is de bekostigingssystematiek hier op af te stemmen en, zo ja, hoe.

Stand van zaken

De rapportage van het onderzoek wordt volgens planning eind 2020/begin 2021 opgeleverd.

Doelgroep / wie kan het aanvragen

Niet van toepassing

Budget / looptijd

2020/2021

8 Experiment accreditatie onvolledige opleidingen

Het betreft vanuit de private aanbieders een wens die een aantal jaren geleden is ingewilligd nl. het kunnen laten accrediteren van bijvoorbeeld het laatste deel van een bacheloropleiding. Er zijn mensen die op basis van hun vooropleiding en de functie die ze hebben, in een categorie vallen waarbij het mogelijk is om 'standaard' vrijstellingen te krijgen voor de eerste twee jaren. Dat doet zich bijvoorbeeld voor bij lerarenopleidingen.

Intussen hebben we natuurlijk ook de Ad-opleidingen. Daarmee kan bij een inhoudelijk verwante doorstroom een tweejarig resterend bachelorprogramma worden aangeboden. Dan is het dus de vraag of daarvoor een zelfstandige accreditatie is te verkrijgen.

Het is dus even in spanning afwachten wat de conclusies van het onderzoek zijn. Het kunnen laten accrediteren van een opleiding die past bij het vervolg van een Ad, zou een mooie aanvulling kunnen zijn op vormgeving van het levenlang ontwikkelen.

Beoogd effect

Niet-bekostigde instellingen kunnen in dit experiment volstaan met het aanbieden van een deel van een hoopleiding, leidend tot een diploma/graad.

Voor het deel van de opleiding dat niet wordt aangeboden vinden intake assessments plaats, waarin wordt vastgesteld of het individu de betreffende leeruitkomsten beheerst.

Het experiment heeft tot doel te onderzoeken of dergelijke onvolledige opleidingen voorzien in een behoefte van de arbeidsmarkt, met behoud van kwaliteit en gerealiseerd eindniveau.

Stand van zaken

Eindevaluatie vindt plaats in 2021

Doelgroep / wie kan het aanvragen

Volwassenen

Budget / looptijd

2016 tot en met 2022

9 Experiment educatieve minor

Degenen die al een wo-bachelor hebben behaald en interesse hebben in het gaan werken in het onderwijs, zonder een educatieve Master te doen, mogen een educatieve minor volgen om zich aldus voor te bereiden op een baan.

Beoogd effect

In het experiment kunnen mensen na afronding van hun wo-bacheloropleiding alsnog deelnemen aan de educatieve minor en heeft tot doel meer mensen te interesseren in het beroep van leraar.

Stand van zaken

Eindevaluatie vindt plaats in 2021

Doelgroep / wie kan het aanvragen

Net afgestudeerden

Budget / looptijd

2016 tot en met 2022

10 Certificaten in het mbo

Tot slot nog even een specifiek aandachtspunt. Het gaat om het aanbieden van certificaten in het mbo, onderdelen van formele opleidingen. Dat mag altijd al, maar dan in een private setting, niet onder de vlag van de reguliere instelling. Bij het mbo kan het wel, en daarom is er een lijst opgesteld met eenheden die tegen betaling zijn te volgen. Het gaat vooral om keuzedelen, bij uitstek gemaakt als aanvullingen op een mbo-opleiding.

Eigenlijk kun je niet spreken over een uitermate scherp neergezette actie voor het stimuleren van het levenlang ontwikkelen. Maar aan de andere kant betekent het dat de werkgevers er veel belang bij hebben om de inhoud van deze eenheden zo actueel mogelijk te houden. Voor de keuzedelen geldt dat helemaal, zodat mbo'ers beter voorbereid aan de slag kunnen gaan.

De discussie zal ook wel weer losbarsten als er wordt gekeken naar het flexibiliseren van het hbo en wo, met individuele leerrekeningen en dan het kunnen volgen van eenheden van geaccrediteerde opleidingen. De instellingen zouden ook deze graag bekostigd zien worden, om daarmee binnen de bekostigde kaders een aanbod te mogen formuleren. Maar in de afgelopen tijd is al gemeld door OCW dat een dergelijke optie niet in de lijn der verwachtingen ligt.

Beoogd effect

Kortdurende bij- en omscholing van werkzoekenden en werkenden ter verbetering van hun directe en duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt, door het volgen van arbeidsmarktrelevante onderdelen van mbo-opleidingen die afgerond kunnen worden met een erkend mbo-certificaat.

Stand van zaken

In het najaar van 2020 is aan ongeveer 240 onderdelen van mbo-opleidingen een certificaat verbonden. Dit aantal wordt komende jaren uitgebreid. Onderwijsinstellingen kunnen op basis hiervan, en in overleg met werkgevers, een onderwijsaanbod opstellen gericht op het behalen van een certificaat.

Doelgroep / wie kan het aanvragen

Uitvoering door mbo-instellingen (in de derde leerweg)

Doelgroep: Werkenden en werkzoekenden

Budget / looptijd

Structureel